

VÄRDEBESKRIVNING**Område av riksintresse för naturvård i Blekinge län****Datum:** 2023-03-17**Områdesnummer:** NRO 10 006**Områdesnamn:** Mörrumsåns dalgång**Kommun:** Karlshamn, Olofström, (Sölvesborg)**Kartblad:** Karlshamn 3E SO, Karlshamn 3E NO, Tingsryd 4E SO**Areal:** 2 543 ha**Naturgeografisk region:** 9. Blekinges sprickdalsterräng och ekskogsområde. 12 a. Sydöstra Smålands skog- och sjörika slättområde**Kust/havsregion:** IV. Egentliga Östersjön**Regionindelning för sjöar och vattendrag:** Huvudavrinningsområde 86 Mörrumsån**Agrara kulturlandskapsregioner:** 5. Sydsvenska höglandets skogsbygder**Landskapsformer:** Sprickdalslandskap**Riksvärde:**

Ås, kame, isälvsdelta, nipor		
Vattendrag	Flora	
	Fauna	
Skogslandskap	Naturskog	Flora
		Fauna
Betad skog		

Värdebeskrivning: Mörrumsån hyser stora bestånd av lax och havsöring som är av betydelse för tillgången på dessa arter i hela Östersjön. Åns artrikedom, främst av bottenfauna, är mycket stor och ett flertal rödlistade arter förekommer. I anslutning till ån finns artrika naturskogar med bl a rödlistade svampar och skalbaggsarter. Till området hör även ett representativt skogsbete (Åmma) med stort ekologiskt värde.

Huvudkriterier: A, B, C, D, E**Stödkriterier:** Storlek, Mångformighet, Orördhet, Kontinuitet, Representativitet, Raritet, Nyckelområde, Särprägel, Funktion – flora och fauna

Förutsättningar för bevarande: Att områdets karaktär av oexploaterad ådal bibehålls, naturskogar samt skogsbestånd i blockbranter och erosionsbrinkar får utvecklas fritt, god hävd av naturbetesmarker inom området samt god vattenkvalitet och naturligt flöde i ån. Det senare förutsätter en hög reningsgrad hos reningsverken (såväl kommunala som industriella). För att motverka försurningsskador i ån bör väl avvägd kalkning sannolikt ske.

Naturvärdena kan påverkas negativt av bl a bebyggelse och anläggningar av olika slag, vattenreglering (särskilt sådana med kraftiga och hastiga nivåförändringar), dämningar, dikningar, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, vattenuttag, utsläpp av försurande ämnen, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande fiskstammar, skogsavverkning i natur- och strandskogar, skogsplantering på jordbruksmark, vägbyggen, täktverksamhet, upplag, schaktning, tippning och utfyllnader, muddring, utsläpp av avloppsvatten och andra föroreningar samt minskad eller upphörd hävd och brukande av jordbruksmark inom området.

Säkerställande: Inom området längs ån finns flera naturreservat, Åmma, Mörrumsåns övre dalgång, Mörrumsån Ebbamåla bruk, Kåringahejan, Mörrumsåns dalgång och Mörrumsåns nedre dalgång. Hela ån upp till Hemsjö nedre kraftverk samt vattenområdet utanför mynningen omfattas av särskilda fiskerestriktioner enl FIFS 1993:31. I området öster om åmynningen finns ett mindre naturreservat, Stilleryd. Ån i sin helhet, liksom naturreservaten Åmma, Kåringahejan och Mörrumsåns dalgång (delar) omfattas av Natura 2000.

Områdets huvuddrag: Mörrumsån är Blekinges största å. Den rinner i en starkt markerad sprickdal där dalsidorna på vissa sträckor i norr höjer sig 60 meter över ån. När den närmar sig havet flackas dalgången ut i ett öppet landskap. Ån har ett i huvudsak naturligt och oreglerat flöde med bl a talrika forssträckor. Vid Hemsjö finns dock två mindre kraftverk som lokalt utgör betydande ingrepp. Mörrums Kronolaxfiske omfattar 7 km av åns nedre lopp. Det ägs av staten (Sveaskog), som i Mörrum även driver en laxodlingsanstalt.

Norr om Mörrum utbreder sig ett vidsträckt isälvsdelta på båda sidor om Mörrumsån, uppbyggt av deltaterasser på flera olika nivåer. Ställvis finns mindre åsar. Välutbildade erosionsformer, nipor och terrasser förekommer längs ådalen genom hela deltat. Inom detta geovetenskapligt välundersökta område ligger flera värdefulla geologiska typlokaler, som utgör grunden för den stratigrafi som upprättats för Blekinge (Lagerlund och Björck, 1979). Bland de redovisade observationerna kan nämnas att fossila iskilar uppträder inom deltat. Längre norrut längs ådalen utgörs isälvsavlagringarna av ett kameområde.

Mörrumsån är av framträdande betydelse för Östersjöns totala tillgång på *lax* och *havsöring*. Ån har en mycket hög produktionsförmåga. Såväl laxen som havsöringen är snabbväxande och storvuxen. Bestånden av lax och havsöring är av stort genetiskt värde då de är ursprungliga och opåverkade av utplantering från andra fiskstammar. Bland övriga fiskarter kan nämnas *sandkrypare*, en rödlistad art med mycket begränsad utbredning i landet. Åns bottenfauna är ytterst artrik. Vid inventeringar mer än 180 arter påträffats, däribland ett stort

antal rödlistade. Av särskilt intressanta arter kan nämnas *flodpärlmussla*, *tjockskalig målarmussla* samt *vattenfis*.

Ån har vidare en artrik fågelfauna. Knipa och storskrake är tillsammans med gräsänd de vanligaste häckfåglarna. Av särskilt skyddsvärda arter märks *kungsfiskare*, *forsärla* och *strömstare*.

Vegetationen i dalgångens norra del domineras av barrskog. Söderut omges ån i allt högre grad av lövskog med främst ek, bok och avenbok. Större åmader finns vid Härnäs samt vid åns mynning. *Safsa* förekommer rikligt längs åns stränder. Nära mynningen vid Elleholm finns flera näringskrävande och mer eller mindre sällsynta växtarter, t ex *pilblad*, *blomvass*, *trubbnate*, *spädnate* och *revsvalting*, den sistnämnda rödlistad och med mycket få förekomster i landet.

Riksobjektet omfattar slutligen ett öppet vattenområde utanför, och öster om, mynningen i Pukaviksbukten och berör därmed delvis även Sölvesborgs kommun.

Två sträckor/delområden med i huvudsak skogsanknutna naturvärden beskrivs var för sig.

Käringahejan-Knaggalid-Tjuvahällen

I dalgångens norra delar finns naturskogsområden med särskilda naturvärden. Vid Käringahejan, mellan Hovmansbygd och Härnäs, är dalgången djupt nedskuren mellan branta klippor och rasbranter. På dalsidorna är skogen mer eller mindre urskogsartad, med såväl naturlig gammal granskog som ädellövskog. Området innehåller ett stort antal rödlistade arter av lägre växter och djur (mossor, lavar, svampar, skalbaggar m.m.). Vid Knaggalid och Tjuvahällen något längre söderut finns på åns östra sida klippstup och blockbranter med orörd tall- och ädellövskog (ek, ask, avenbok, lind). Liksom vid Käringahejan finns rödlistade arter.

Åmma

Väster om ån, strax söder om länsgränsen vid Åmma, utbreder sig iett småskaligt odlingslandskap med öppna inägomarker som tidigare varit brukade, betade och i äldre tider delvis slätterhävdade. Väster om inägomarkerna utbreder sig ett ca 50 ha stort grandominerat skogsbete med betydande natur- och kulturmiljövärden. Området är naturreservat.

Anmärkning: Mörrumsån samt del av Pukaviksbukten är Ramsar-område. Fem områden i dalgången ingår i länets bevarandeplan för odlingslandskapet (60.04, 82.06, 82.07, 82.09, 82.10). Åmma (skogsbetet) ingår vidare i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet. 7 naturbetesmarker längs ån ingår i ängs- och hagmarksinventeringen. Tre våtmarksområden i anslutning till ån är av klass 3 i VMI. Ett flertal nyckelbiotoper, avgränsade av skogsvårdsstyrelsen, finns i dalgången.

Mörrumsån är av riksintresse för friluftslivet. Ett område vid Elleholm är av riksintresse för kulturmiljövärden. Hela ån omfattas också av skydd mot vattenkraftsutbyggnad enligt 4 kap 6 § miljöbalken.

Referenser:

- Björck, S., 1979. Late Weichselian stratigraphy of Blekinge, SE Sweden, and waterlevel changes in the Baltic Ice Lake. Univ. of Lund, Dept. of Quat. Geol. Thesis 7.
- Lagerlund, E. och Björck, S. 1979. Lithostratigraphy of the Quaternary deposits in Blekinge Sweden. Univ. of Lund, Dept. of Quat. Geol., Report 17.
- Länsstyrelsen i Blekinge län, 1984. Naturvårdsplan Blekinge.
- Länsstyrelsen i Blekinge län och Sveriges Geologiska Undersökning, 1986: Inventering av grus och morän i Blekinge.
- Länsstyrelsen i Blekinge län, 1994. Våtmarker i Blekinge.
- Länsstyrelsen i Blekinge län, 1994. Ängar och hagar i Karlshamn.
- Länsstyrelsen i Blekinge län, 1994. Ängar och hagar i Olofström.
- Länsstyrelsen i Blekinge län, 1996. Odlingslandskapet i Blekinge – bevarandeplan.
- Länsstyrelsen i Blekinge län och Karlshamns kommun, 1998. Mörrumsån – en hotad naturresurs.
- Limnodata HB, 1986. Vad händer med laxens föda i Mörrumsån - en undersökning av bottenfaunan i Mörrumsån maj - juni 1986.
- Mörrumsåns vattenvårdsförbund och VBB 1988. Mörrumsån. Limnologiska undersökningar 1987 och recipientundersökningar 1983 - 1987.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintressen för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.